

Nobelstiftelsen har investert i våpen, tobakk og kull

Av Steinar Alsos, Sigurd Jorde og Ingrid Stolpestad

Stiftelsen bak nobelprisene har en lang rekke problematiske investeringer, dårlige etiske retningslinjer og svært begrenset åpenhet, viser undersøkelse fra Framtiden i våre hender. Våpen, tobakk og en rekke problematiske kull- og oljeselskaper er blant funnene.

Nobelstiftelsen disponerer 4241 millioner svenske kroner gjennom ulike fond. Nobelstiftelsen mangler oppsiktsvekkende nok solide etiske retningslinjer og har svært begrenset åpenhet rundt sine investeringer. Det har vært svært vanskelig å få innsyn i hvordan Nobelstiftelsen forvalter midlene sine.

Framtiden i våre henders undersøkelser viser at Nobelstiftelsen er inne i flere kull- og oljeselskaper. I tillegg er Nobelstiftelsen inne i våpenprodusenten Saab. Våre undersøkelser viser også at det er sannsynlig at stiftelsen er inne i flere våpenselskaper som er ekskludert fra oljefondet på grunn av produksjon av kjernevåpen og klasevåpen. Nobelstiftelsen er også investert i selskaper som er ekskludert av oljefondet på grunn av produksjon av tobakk.

I dette notatet vil vi først redegjøre for hva vi har funnet at Nobelstiftelsen selv sier om etisk forvaltning. Deretter vil vi redegjøre for metoden – hvordan vi har gått frem i våre undersøkelser. Etter legger vi frem funnene fra undersøkelsen vi har gjort av Nobelstiftelsens fossilinvesteringer, noe vi har gjort i dialog med den svenske kampanjen DivestNobel. Deretter legger vi frem funnene fra undersøkelsen vi har gjort av Nobelstiftelsen øvrige problematiske investeringer. Her har vi særlig sett på våpenselskaper, og særlig selskaper som er ekskludert fra det norske oljefondet på grunn av brudd på etiske retningslinjer.

Manglende etisk forvaltning

Nobelstiftelsen sier følgende om etisk forvaltning i sin årsrapport¹:

Nobelstiftelsen har ambitionen att bedriva en förvaltning som bidrar till en långsiktigt hållbar utveckling och att också i övrigt följa goda etiska principer i investeringsverksamheten. Av detta skäl upprätthålls sedan länge en dialog med anlitade förvaltare gällande etiska riktlinjer, t.ex. kan FN:s Global Compact användas. För Nobelstiftelsens direktinvesteringar ska FN:s Global Compact användas. Nobelstiftelsen har också anslutit sig till Principles for Responsible Investments (PRI) under 2016. Under de senaste åren har Nobelstiftelsen flyttat över en större del av investeringarna i räntebärande värdepapper till s.k. gröna obligationer. Inom stiftelsen bedrivs idag ett arbete med att ta fram en tydlig policy för hållbarhetsfrågor, som kommer att läggas fast under första halvåret 2017.

Som det fremgår over, har Nobelstiftelsen ingen tydelige etiske retningslinjer i sin aksjeforvaltning. Det å være tilsluttet PRI innebærer ikke forpliktende retningslinjer for f eks eksklusjon basert på adferd eller sektor (som tobakk eller masseødeleggelsesvåpen). Ifølge stiftelsen ble det i 2015 satt i gang et arbeid for å utvikle en tydelig policy for bærekraftsspørsmål.² Året etter, i årsrapporten for 2016, slås det fast at dette skal legges fast i løpet av første halvår 2017. Framtiden i våre hender har imidlertid ikke funnet noen uttalelser eller dokumenter fra Nobelstiftelsen som tilsier at dette er blitt lagt fram i løpet av 2017.³

¹ https://www.nobelprize.org/nobel_organizations/nobelfoundation/annual_report_16_sv.pdf s 10

² https://www.nobelprize.org/nobel_organizations/nobelfoundation/annual_report_15.pdf

³ Se "Newsroom" på Nobelstiftelsens sider

<https://www.nobelprize.org/press/#/publications/552bd85dccc8e20c00e7f979?page=0&sh=false>

Allerede i 2005 poengterte Framtiden i våre hender at Nobelstiftelsen manglet etiske retningslinjer. På det tidspunktet viste Framtiden i våre hender, gjennom sitt graveprosjekt Norwatch, at Nobelstiftelsen kunne være investert i en rekke selskaper som var ekskludert av norske fondsforvaltere, som oljefondet. Dette inkluderte selskaper tilknyttet produksjon klasebomber, leveranser til amerikansk forsvarsindustri, omstridt genteknologi og en rekke andre verstingeselskap. I likhet med nå, var det da vanskelig å identifisere nøyaktig hvilke fond Nobelstiftelsen var inne i, og Nobelstiftelsen ønsket da ikke opplyse hvilke aksjer stiftelsen var investert i.⁴

Funnene vi har gjort i 2017 er oppsiktsvekkende. Nobelstiftelsen har investert midlene som finansierer Nobelprisene i en rekke selskaper som tjener gode penger på å ødelegge klimaet. Ti år etter at fredsprisen ble delt ut til FNs klimapanel og til Al Gore for jobben de gjorde for å advare menneskeheten mot klimatrusselen, har altså ikke Nobelstiftelsen selv tatt disse advarslene inn over seg.

I tillegg viser vår undersøkelse at det er svært vanskelig å få innsyn i hvordan Nobelstiftelsen forvalter midlene sine. Bare 3 av 13 aksjefond hvor Nobelstiftelsen har investert er tilgjengelig i den internasjonale fondsdatabasen Morningstar. Stiftelsens fossile plasseringer kan være langt mer omfattende enn det vi har klart å avdekke.

Slik har vi undersøkt Nobelstiftelsens investeringer

Undersøkelsen har tatt utgangspunkt i oversikten presentert i [Nobelstiftelsens årsberetning for 2016](#), side 24-25. Stiftelsen har listet opp hvilke aksjefond, eiendomsfond, hedgefond og obligasjonsfond Nobelstiftelsen har plassert sine langsiktige investeringer i. Totalverdien av Nobelstiftelsens aksjeinvesteringer per 31.12.2016 var 2022 millioner SEK, som utgjør halvparten av stiftelsens totale kapital.⁵ Deretter har vi søkt opp hvert enkelt aksjefond i fondsdatabasen Morningstar, for å finne ut hvilke selskaper hvert enkelt fond er investert i. Morningstar er et internasjonalt analysebyrå som samler inn informasjon fra banker og fond over hele verden, og deres database inneholder informasjon om over 200.000 aksjefond. Søket ble gjort i tidsrommet 22-28. september.

Nobelstiftelsen er i sin årsberetning knappe med detaljerte opplysninger om hvilke fond de har investert i, noe som gir noen metodologiske utfordringer i å finne nøyaktig hvilke selskaper fondene, og dermed stiftelsen, har investert i. For noen av fondene er det ikke nøyaktig samsvar mellom navnet som oppgis i stiftelsens årsberetning, og navn på fondet slik det er oppgitt i Morningstar. Et større problem er at det for flere av fondene ikke er nok informasjon i Nobelstiftelsens årsmelding til at det er mulig å finne ut hvilket fond eller selskaper de har investert i. Dette redegjøres for i oversikten under, og i en egen metodeoversikt nederst i teksten. Både selskapene vi har funnet, og klarheten rundt enkelte av fondene, viser at Nobelstiftelsen ikke har tatt spørsmålene om åpenhet i investeringer eller klimarisiko på alvor.

⁴ <https://www.framtiden.no/200511274510/aktuelt/etiske-investeringer/nobelstiftelsen-uten-etisk-styring.html>

⁵ Kilde: Årsrapport for Nobelstiftelsen, s 24

https://www.nobelprize.org/nobel_organizations/nobelfoundation/annual_report_16_sv.pdf

Nobelstiftelsens investeringer i fossilt

De siste fem årene har en lang rekke internasjonale banker og fond begynt å vurdere klimarisikoen av sine investeringer, og deretter solgt seg ut av de mest problematiske kull- og oljeselskapene. Den svenske Nobelstiftelsen, som forvalter kapital til en verdi av 4241 millioner svenske kroner⁶, har derimot fortsatt investeringer i flere kull- og oljeselskaper. Det viser en undersøkelse gjennomført av Framtiden i våre hender høsten 2017.

Den svenske Nobelstiftelsen forvalter Alfred Nobels arv og pengene som deles ut til Nobelprisene, inkludert fredsprisen som for ti år siden gikk til FNs klimapanel og Al Gore for arbeidet med å stanse klimaendringene. I den skriftlige gjennomgangen av stiftelsens virksomhet for 2016 skriver administrerende direktør Lars Heikensten om *An inconvenient truth*, boken av Al Gore, som «tydelig viste at kunnskap må bli omsatt til handling.»⁷ Nobelstiftelsens egne investeringer i verstinger innen fossilindustrien står i sterk kontrast til dette utsagnet.

Framtiden i våre hender har i flere år gransket norske bankers investeringer i kull- og olje. De fleste norske banker har nå solgt seg ut av kullselskaper, og flere investorer tar hensyn til klima i sine investeringer. Den samme utviklingen finner sted i Sverige, hvor det offentlige AP7-fondet har integrert hensyn til Parisavtalen i forvaltningen. Dette har ført til at blant annet amerikanske ExxonMobil og russiske Gazprom har blitt svartelistet av fondet⁸. Fondene hvor Nobelstiftelsen har investert, inkluderer både kullselskapene SSE og RWE, samt oljegiganter som Total og British Petroleum. Fondene inneholder også med stor sannsynlighet selskaper som er kastet ut av det norske Oljefondet fordi de baserer mer enn 30 prosent av inntekten fra kull, samt flere verstingselskaper innen oljebransjen.

I Sverige er det organisert en egen kampanje for å få Nobelstiftelsen til å trekke sine investeringer ut av fossilselskaper. Flere tidligere nobelprisvinnere har skrevet under et opprop til Nobelstiftelsen om å trekke investeringene fra kull og olje. Dette inkluderer kjente prisvinnere som Desmond Tutu, Shirin Ebadi og flere av forskerne som bidro til at FNs klimapanel fikk fredsprisen i 2007.⁹ Disse initiativene har likevel ikke ført til at Nobelstiftelsen har fulgt trenden innen ansvarlig forvaltning, hvor anerkjente fond og banker nå trekker seg ut av fossilselskaper.

Litt over halvparten¹⁰ av Nobelstiftelsens langsiktige investeringer er plassert i 13 ulike aksjefond. På grunn av at Nobelstiftelsen rapporterer lite detaljert om hvilke fond de er investert i, er det flere fond vi ikke kan være sikre på om vi har funnet i Morningstar eller ei. Dermed har vi delt inn listen under i tre: En oversikt over fondene som vi er sikre på at er identiske med de Nobelstiftelsen er inne i, en av de vi mener er sannsynlige, og til sist en liste over fondene som vi er usikre på eller ikke har funnet i Morningstar, og som vi dermed ikke har kunnet undersøke. Dermed er det sannsynlig at Nobelstiftelsen har investert i langt flere kull- og oljeselskap enn de vi har identifisert under.

⁶ Ved utgangen av 2016. Dette er inkludert verdien av stiftelsens eiendom. Verdien av aksjeinvesteringene er 2022 millioner SEK. Kilde: Årsrapport for Nobelstiftelsen, s 11

https://www.nobelprize.org/nobel_organizations/nobelfoundation/annual_report_16_sv.pdf

⁷ Oversatt fra engelsk: «An Inconvenient Truth, the book by Nobel Peace Prize Laureate Al Gore, was released 10 years ago and clearly showed that knowledge must be translated into action.» Kilde: v s 3

⁸ <http://e24.no/boers-og-finans/oljefondet/svensk-pensjonsfond-tar-klimagrep-selger-exxon-aksjene/24075084>

⁹ <https://gofossilfree.org/europe/letter-from-nobel-prize-winners-to-nobel-foundation/>

¹⁰ 56 prosent av markedsverdien, ifølge årsrapporten. Rundt 8 prosent er i eiendomsfond, 29 prosent i hedgefond og 7 prosent i obligasjonsfond.

Fond Nobelstiftelsen er inne i

SHB Europa Index

Nobelstiftelsen har investert 178 millioner svenske kroner i SHB Europa Index, tilsvarende 9 prosent av aksjeinvesteringene. SHB er forkortelsen for (svenske) Handelsbanken.¹¹ I Morningstar har vi funnet følgende selskap i Handelsbanken Europafond Index:

Kullselskaper:

Vi har funnet to kullselskaper i Handelsbankens Europaindeks, hvorav minst ett av de bryter med det såkalte «kullkriteriet» for det norske oljefondet (Statens Pensjonsfond Utland).¹²

RWE er et av Tysklands, og Europas største kullselskaper, og eier både kullgruver og kullkraftverk i en flere europeiske land. 55 prosent av selskapets energiproduksjon (i kwh) kommer fra kull, ifølge selskapets årsmelding.¹³ Selskapet oppfyller dermed kriteriene for uttrekk fra Oljefondet, som har satt en grense på 30% av, selv om Norges Bank foreløpig ikke har ekskludert selskapet.

SSE er en stor kraftprodusent i England og Skottland, med en blanding av kull-, olje, og fornybar kraftproduksjon. I årsmeldingen for 2015 oppga selskapet at 33 prosent av elektrisiteten var produsert av kullkraftverk¹⁴, mens tilsvarende andel for 2016 er nede i 3 prosent.¹⁵ Skiftet er relativt raskt, og det er uklart om dette er en strategisk endring av selskapet eller en årlig variasjon.

Oljeselskaper

I Handelsbankens Europaindeks finnes en rekke europeiske oljeselskaper. Oljeselskapene er ikke inkludert i Oljefondets uttrekksliste, men er viktige i spørsmålet om globale klimaendringer, fordi selskapene eier store reserver av olje og gass – og fordi summen av oljeselskapenes oljereserver langt overgår det som kan utvinnes for å nå klimamålene i Parisavtalen. Oljeselskapene utgjør dermed både en finansiell og en klimarisiko for Nobelstiftelsen.

Total er et fransk oljeselskap, som ifølge FossilFree Indexes eier gass- og oljereserver tilsvarende 3,8 Gigatonn CO₂. Selskapet ligger dermed på 11. plass over oljeselskaper med største gass- og oljereserver.¹⁶

British Petroleum, eller BP, ligger på 6. plass på FossilFree Indexes liste over største oljeselskaper basert på kjente reserver. Selskapet har reserver tilsvarende 6,7 gigatonn CO₂.

Statoil ligger på 16. plass på FossilFree Indexes, med 1,9 gtCO₂.

¹¹ SHB er en forkortelse for Svenska Handelsbanken. Se <https://www.handelsbanken.se/sv/>. I tillegg viser vi til tekstdelen om økonomisk Forvaltning i Nobels årsberetning på side 13. Der nevnes Handelsbanken Svenska Småbolag og Handelsbanken Sverige Index.

¹² <https://www.nbim.no/contentassets/08b0787eae8a4016bd06bfeba0067e32/tredje-runde-kullekskluderinger---beslutningsgrunnlag.pdf>

¹³ <http://www.rwe.com/web/cms/mediablob/en/3688522/data/2957158/7/rwe/investor-relations/reports/2016/RWE-annual-report-2016.pdf>, side 43

¹⁴ http://sse.com/media/332715/SSE_AR2015_6Aug_UPDATE.pdf, side 30

¹⁵ <http://sse.com/media/472591/SSE-26520-AR2017-web-3-.pdf>, side 42

¹⁶ Fossil Free Indexes, CarbonUnderground 200, 2015.

Øvrige problematiske selskaper er **Repsol** (29. plass på FossilFree Indexes liste) og **OMV** (42. plass). Det svensk-norske Lundin Petroleum finnes også i fondet. **Lundin Petroleum** er for øyeblikket under etterforskning i Sverige for mulige krigsforbrytelser i Sør-Sudan.¹⁷

SHB Sverige OMXSB

Dette fondet utgjør 22 % av aksjeinvesteringene til Nobelstiftelsen. Dette er dermed det største fondet innen aksjeinvesteringene med rundt 445 millioner svenske kroner. I fondet Handelsbanken Sverige OMXSB finner vi følgende oljeselskap:

Lundin Petroleum (se over)

Africa Oil Corp er et lite oljeselskap med interesser i Etiopia og Kenya. Selskapet har tidligere eid en kontroversiell oljeblokk i Puntland, en provins i Somaliland.¹⁸ Den kontroversielle oljeblokka ligger i et omstridt grenseområde mellom Puntland og Somaliland.

SHB Svenska Småbolag

Her har Nobelstiftelsen solgt seg nesten helt ut, og plasseringene representerer kun 0,05 prosent av de totale aksjeinvesteringene. Vi har derfor ikke søkt opp dette fondet.

Fond det er sannsynlig at Nobelstiftelsen er inne i

RAFI US Index

Nobelstiftelsen oppgir i sin årsmelding at de har investert 6 prosent av aksjene i fondet «RAFI US Index». Dette fondet gir ingen direkte treff i Morningstar. RAFI offentliggjør ikke innholdet i sine fond dirket, men har laget en indeks som inneholder de største selskapene på New York-børsen.¹⁹ Det finnes flere fond merket «RAFI» i Morningstar, hvorav ett inneholder kun amerikanske selskaper: L&G FTSE RAFI US Eq Inc S USD.

I årsmeldingen for 2015 var det samme fondet omtalt som «IPM RAFI US», hvor IPM er en svensk fondsforvalter. I årsrapporten for IPM finnes et eget US Equity Fund, med liste over alle aksjeinvesteringer.²⁰

Begge disse fondene inneholder følgende kontroversielle selskaper:

Duke Energy er et stort kullselskap, som er kastet ut av Oljefondet på grunn av grov miljøskade knyttet til sine kullkraftverk.²¹

Xcel Energy ble kastet ut av Oljefondet i Norges Bank 14. april 2016, i første runde av utsalg fra kullselskaper etter «kullkriteriet» for Oljefondet.²²

¹⁷ http://www.swedwatch.org/sites/default/files/tmp/fuel_for_conflict_full_report.pdf

¹⁸ <http://www.africaoilcorp.com/s/Somalia.asp>

¹⁹ https://www.researchaffiliates.com/en_us/strategies/rafi/rafi-fundamental-index.html

²⁰ <http://www.ipm.se/wp-content/uploads/2017/06/IPM-Umbrella-Fund-Annual-Report-2016.pdf>

²¹ <https://www.nbim.no/no/apenhet/nyheter/2016/beslutning-om-utelukkelse-av-selskaper/>

²² Kilde <https://www.nbim.no/ansvarlighet/utelukkelse-av-selskaper/>

Southern Co står på Norges Banks observasjonsliste for kullselskaper.²³

PPL Corp har mer enn 30 prosent av inntekten fra kull, i likhet med Southern Co, ifølge Framtiden i våre hender og urgewalds tidligere undersøkelser.²⁴ Dette innebærer at disse selskapene etter kriteriet skal være utestengt fra oljefondets portefølje under kullkriteriet.

I tillegg er dette fondet investert i flere store oljeselskaper:

Exxon Mobil er et av verdens største oljeselskaper, på 4. plass over oljeselskaper med størst reserver, og kastet ut av AP7-fondene på grunn av sin negative klimapolitikk.

ConocoPhillips, Occidental Petroleum Corp, Phillips 66 og Murphy Oil Corp er alle kontroversielle på grunn av at de driver aktiv negativ påvirkning av klimareguleringer²⁵. Phillips 66 var medeier i den konfliktfulle oljerørledningen Dakota Access Pipeline. Noen av selskapene, som ConocoPhillips, er aktive i såkalt tjæresand/oljesand.²⁶

RAFI Europe Index

Dette fondet utgjør 6 prosent av aksjeinvesteringene til Nobelstiftelsen. Som med RAFI US Index får vi heller ikke her treff på fondsnavnet som er oppgitt. I årsrapporten for 2016 er fondet i forklaringsteksten omtalt til IPM Rafi Europe (side 13).²⁷ Den svenske fondsforvalteren IPM tilbyr i dag et fond som heter «IPM Europe Equity Fund». Både i IPM Europe Equity Fund og «RAFI Europe Index» finner vi olje- og kullselskaper blant selskapene.²⁸ **BP, Total, Royal Dutch Shell.**

I tillegg er **Glencore**, et internasjonalt gruveselskap, inne blant de ti største selskapene i dette fondet. Glencore har blitt kritisert for en rekke brudd på menneskerettigheter og for vesentlig miljøskade.²⁹ I det siste har selskapet blitt særlig kritisert for å øke sin kullproduksjon i Australia.³⁰

T. Rowe Mid Cap Fund

Dette fondet utgjør 15 prosent av aksjeinvesteringene. Her var det ikke treff på det samme navnet som i tittelen, men et søk på T.Rowe Price Mid-Cap ga treff på både T.Rowe Price Mid-Cap Growth og T.Rowe Price

²³ Kilde <https://www.nbim.no/ansvarlighet/utelukkelse-av-selskaper/>

²⁴ Kilde

https://urgewald.org/sites/default/files/typ_download/divestment_done_and_divestment_to_do_2016.compressed.pdf

²⁵ <https://influencemap.org/filter/List-of-Companies-and-Influencers>

²⁶ <https://www.framtiden.no/arbeidsnotater/810-norges-aksjeinvesteringer-i-nord-amerikas-oljeboom/file.html>

²⁷ https://www.nobelprize.org/nobel_organizations/nobel_foundation/annual_report_16.pdf

²⁸ <https://www.google.no/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjs6-v4gdLWAhXGYpoKHxxCKcQFgg4MAE&url=http%3A%2F%2Fwww.ftse.com%2FAnalytics%2FFactSheets%2FHome%2FDownloadSingleIssue%3FissueName%3DFREUQ&usg=AOvVaw0u8IRDkltdKZqw5K1louCx>

²⁹ <https://business-humanrights.org/en/colombia-%E2%80%9Cshadow-sustainability%E2%80%9D-report-by-ngos-raises-concerns-over-glencore%E2%80%99s-fiscal-environmental-labour-resettlement-actions-includes-company-statement?dateorder=dateasc>

³⁰ <https://www.theguardian.com/environment/2017/aug/09/glencores-wandoan-coalmine-wins-approval-from-queensland-government>

Mid-Cap Value. Vi har sett på begge, og funnet en rekke fossilselskaper i T.Rowe Price Mid-Cap Value. Det er mulig at Nobelstiftelsen er inne i følgende selskaper:

Kullselskaper:

FirstEnergy og **CONSOL Energy** står på Norges Banks svarteliste for kullselskaper.³¹ **Arch Coal** er USAs nest største kullprodusent. Dette selskapet finnes ikke i oljefondets portefølje, men står heller ikke på eksklusjonslisten.³²

Oljeselskap:

- Hess
- Murphy Oil
- NRG Energy
- Apache
- Canadian Natural Resources
- Entergy

Her vil vi særlig trekke fram **Canadian Natural Resources**³³, som er tungt inne i tjæresand. Tjæresand er en utvinningsmetode som leder til særlig store klimagassutslipp.

Aberdeen GEM

Dette fondet er oppgitt å utgjøre 9 prosent av aksjeinvesteringene. Vi får ingen treff på Aberdeen GEM, men vi får flere treff på Aberdeen Global Emerging Markets (stavet med ulike forkortelser), som GEM er en vanlig forkortelse for. Disse fondene er Aberdeen Global Em Mkts Eq, Aberdeen Global Em Mkts Smlr Coms og Aberdeen Global Emerging Mkts. Disse fondene har identiske lister, men er i ulik valuta. Det er dermed sannsynlig at disse tre fondene i praksis er samme fond, og at det er dette fondet Nobelstiftelsen er inne i.

I Aberdeen Global Emerging Markets finner vi følgende kontroversielle selskaper:

BHP Billiton er en av verdens største produsenter av kull, men som en gruvegigant med utvinning av en rekke ulikt mineraler, faller kullandelen under Oljefondets 30 prosent.

Fond som ikke lar seg identifisere

I det følgende ramser vi opp for fondene som vi ikke har klart å identifisere i Morningstar. Som nevnt over er det et problem i seg selv at Nobelstiftelsen ikke er mer åpne om nøyaktig hvilke fond de investerer i. Dette gjør det svært vanskelig å identifisere hvor fondet er investert.

Viking Long Fund

Dette fondet utgjør 16 prosent av aksjeinvesteringene. Fondsforvalterne Viking Partners finnes ikke i Morningstar, og oppgir ikke på sine nettsider hvor de har investert. Søk på Viking Partners gir noen av selskapene de har investert i, men det er uklart hvorvidt disse også finnes i fondet «Viking Long Fund»: ³⁴

³¹ <https://www.nbim.no/ansvarlighet/utelukkelse-av-selskaper/>

³² Kilde: <https://www.nbim.no/no/ansvarlighet/utelukkelse-av-selskaper/>

³³ <https://www.cnrl.com/operations/north-america/horizon-oil-sands.html>

³⁴ <http://www.nasdaq.com/quotes/institutional-portfolio/viking-global-investors-lp-72854>

Cabot Oil and Gas, Anadarko, Chesapeake Energy, som alle er involvert i skifergass i USA, mens Gulfport Energy er involvert i oljesand/tjæresand.³⁵

Partners Capital Condor

To fond, hhv III og IV, hver med ca 2 prosent av aksjeinvesteringene. Vi får ingen treff i Morningstar, eller via nettsøk.

First State Asia

Dette fondet utgjør 9 % av aksjeinvesteringene. I Nobelstiftelsens årsberetning³⁶ (s 13) nevnes First State Asia Pacific Leaders Fund. Vi får opp to lister i Morningstar: First State Asia Pac All Cap og First State Asia Pacific Sel. Denne koblingen er for svak til at vi har gått videre med den.

Blackrock MSCI US

Dette fondet utgjør 5 prosent av aksjeinvesteringene. Søk på hele fondsnavnet gir ingen treff i Morningstar. Søk på kun Blackrock M gir 98 treff, søk på MSCI gir 320 treff. Dette er for svake koblinger til at vi velger å gå videre fra dette.

Framtiden i våre hender har tidligere gransket Blackrocks fondsinvesteringer, og funnet mange av selskapene som er ekskludert fra Oljefondet, blant annet på grunn av landminer.³⁷ Nobels Fredspris gikk i 1997 til Jody Williams for hennes arbeid mot landminer.

The Column Group

Her finner vi ingen treff.

Nobelstiftelsens investeringer i våpen, tobakk og andre problematiske selskaper³⁸

Fond Nobelstiftelsen er inne i

SHB Europa Index

Dette fondet utgjør 9 % av aksjeinvesteringene til Nobelstiftelsen. SHB er det samme som Handelsbanken.³⁹ Derfor slutter vi at SHB i fondsnavnet tilsvarer fond med samme navn, der Handelsbanken erstatter SHB. Under Handelsbanken Europafond Index finner vi følgende problematiske selskap:

Tobakk (ekskludert fra oljefondet⁴⁰):

- British American Tobacco
- Swedish Match AB

³⁵ <https://www.framtiden.no/arbeidsnotater/810-norges-aksjeinvesteringer-i-nord-amerikas-oljeboom/file.html>

³⁶ https://www.nobelprize.org/nobel_organizations/nobel_foundation/annual_report_16_sv.pdf

³⁷ <https://www.nbim.no/no/ansvarlighet/utelukkelse-av-selskaper/>

³⁸ I denne delen av undersøkelsen har vi kun sett på de fondene som vi vet, eller mener det er svært sannsynlig, at Nobelstiftelsen er inne i.

³⁹ SHB er en forkortelse for Svenska Handelsbanken. Se <https://www.handelsbanken.se/sv/> I tillegg viser vi til tekstdelen om økonomisk Forvaltning i Nobels årsberetning på side 13. Der nevnes Handelsbanken Svenska Småbolag og Handelsbanken Sverige Index.

⁴⁰ <https://www.nbim.no/no/ansvarlighet/utelukkelse-av-selskaper/>

Andre saker:

- Rio Tinto (ekskludert av oljefondet pga alvorlig miljøskade⁴¹)

SHB Sverige OMXSB

Dette fondet utgjør 22 % av aksjeinvesteringene til Nobelstiftelsen. Dette er dermed det største fondet innen aksjeinvesteringene med rundt 445 millioner svenske kroner. I fondet Handelsbanken Sverige OMXSB finner vi følgende problematiske selskap:

Våpen/konflikt:

- SAAB AB (produserer forsvars- og sikkerhetssystemer⁴²)

Tobakk (ute av oljefondet):

- Swedish Match AB

SHB Svenska Småbolag

Her har Nobelstiftelsen solgt seg nesten helt ut, og plasseringene representerer kun 0,05 prosent av de totale aksjeinvesteringene. Vi har derfor ikke søkt opp dette fondet.

Fond det er sannsynlig at Nobelstiftelsen er inne i

RAFI US Index

Nobelstiftelsen oppgir i sin årsmelding at de har investert 6 prosent av aksjene i fondet «RAFI US Index». Dette fondet gir ingen direkte treff i Morningstar. RAFI offentliggjør ikke innholdet i sine fond dirket, men har laget en indeks som inneholder de største selskapene på New York-børsen.⁴³ Det finnes flere fond merket «RAFI» i Morningstar, hvorav ett inneholder kun amerikanske selskaper: L&G FTSE RAFI US Eq Inc S USD. Vi har sjekket dette fondet.

I årsmeldingen for Nobelstiftelsen for 2015 var det samme fondet omtalt som «IPM RAFI US», hvor IPM er en svensk fondsforvalter. I årsrapporten for IPM finnes et eget US Equity Fund, med liste over alle aksjeinvesteringer.⁴⁴

Dersom selskaper fins i begge fondsporteføljer, kan vi si at det er stor sannsynlighet for at Nobelstiftelsen er inne i selskapet. Begge disse fondene inneholder følgende kontroversielle våpenselskaper:

- Boeing (ekskludert fra oljefondet 21. desember 2005 pga produksjon av kjernevåpen)
- Northrop Grumman Corp. (ekskludert fra oljefondet 31. desember 2005 pga produksjon av kjernevåpen)

⁴¹ <https://www.nbim.no/no/ansvarlighet/utelukkelse-av-selskaper/>

⁴² <http://saabgroup.com/>

⁴³ https://www.researchaffiliates.com/en_us/strategies/rafi/rafi-fundamental-index.html

⁴⁴ <http://www.ipm.se/wp-content/uploads/2017/06/IPM-Umbrella-Fund-Annual-Report-2016.pdf>

Det er også en rekke fond som er i en av listene. En forklaring på dette kan være at de to fondsoversiktene gir innblikk i fondets portefølje på to ulike tidspunkt. Årsrapporten for IPM US Equity Fund viser porteføljen per 31. desember 2016. Fondsoversikten for L&G FTSE RAFI US Eq Inc S USD viser porteføljen slik det er gjengitt i Morningstar på det tidspunktet vi gjorde vår undersøkelse, dvs september 2017. **Med andre ord er det i høyeste grad mulig at Nobelstiftelsen er inne i selskapene under, selv om vi kun finner dem i en av fondsoversiktene:**

Disse selskapene er kun i L&G FTSE RAFI US Eq Inc S USD:

- General Dynamics corporation (ekskludert fra oljefondet 31. august 2005 pga produksjon av klasevåpen)
- Lockheed Martin Corp (ekskludert fra oljefondet 21. august 2013 pga produksjon av kjernevåpen)

Disse selskapene er kun i IPM US Equity Fund:

- Jacobs Engineering Group Inc. (ekskludert fra oljefondet 11. januar 2013 pga produksjon av kjernevåpen)
- Honeywell International Inc. (ekskludert fra oljefondet 31. desember 2005 pga produksjon av kjernevåpen)

RAFI Europe Index

Dette fondet utgjør 6 prosent av aksjeinvesteringene til Nobelstiftelsen. Som med RAFI US Index får vi heller ikke her treff på fondsnavnet som er oppgitt. I årsrapporten for 2016 er fondet i forklaringsteksten omtalt til IPM Rafi Europe (side 13).⁴⁵ Den svenske fondsforvalteren IPM tilbyr i dag et fond som heter «IPM Europe Equity Fund». Dette fondet finner vi både i IPMs årsrapport og i Morningstar. Begge stedene finner vi **følgende kontroversielle våpenselskaper:**

- Safran SA (ekskludert fra oljefondet 31. desember 2005 pga produksjon av kjernevåpen)
- Airbus SE (ekskludert fra oljefondet 31. desember 2005 pga produksjon av kjernevåpen)

⁴⁵ https://www.nobelprize.org/nobel_organizations/nobel_foundation/annual_report_16.pdf